

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. balandžio 12 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisė į šeimos susijungimą – Direktyva 2003/86/EB – 2 straipsnio pradžia ir f punktas – Sąvoka „nelydimas nepilnametis“ – 10 straipsnio 3 dalies a punktas – Pabėgėlio teisė į susijungimą su tėvais – Pabėgėlis, kuris atvykimo į valstybės narės teritoriją ir prieglobsčio prašymo padavimo momentu neturi 18 metų, bet kuris yra pilnametis sprendimo suteikti jam prieglobstį priėmimo ir jo prašymo dėl šeimos susijungimo momentu – Lemiamą data nustatant, ar suinteresuotasis asmuo turi „nepilnamečio“ statusą“

Byloje C-550/16

dėl *rechtbank Den Haag* (Hagos apylinkės teismas, Nyderlandai) 2016 m. spalio 26 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. spalio 31 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

A,

S

prieš

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Ilešič (pranešėjas), teisėjai A. Rosas, C. Toader, A. Prechal ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. rugsėjo 14 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A ir S, atstovaujamų advokatų N. C. Blomjous ir S. Wierink,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman, A. M. de Ree ir H. S. Gijzen,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Cattabriga ir G. Wils,

* Proceso kalba: nyderlandų.

susipažinęs su 2017 m. spalio 26 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224) 2 straipsnio pradžios ir f punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Eritrėjos piliečių A ir S ginčą su *staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* (Valstybės saugumo ir teisingumo reikalų sekretorius, Nyderlandai) (toliau – valstybės sekretorius) dėl pastarojo atsisakymo jiems ir jų trims nepilnamečiams sūnums išduoti laikiną leidimą gyventi šalyje, siekiant šeimai susijungti su vyriausiąja dukra.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2003/86

- 3 Direktyvoje 2003/86 nustatytos valstybių narių teritorijoje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą įgyvendinimo sąlygos.
- 4 Direktyvos 2003/86 2, 4, 6, 8–10 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„2. Laikantis daugelyje tarptautinės teisės dokumentų įrašyto įsipareigojimo saugoti šeimą ir gerbti šeimos gyvenimą, turėtų būti imamasi priemonių dėl šeimos susijungimo. Ši direktyva gerbia pagrindines teises ir laikosi principų, pripažintų, visų pirma [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos] Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

<...>

4. Šeimos susijungimas yra būtinas, kad būtų galimas šeimos gyvenimas. Jis padeda kurti sociokultūrinį stabilumą, palengvinantį trečiųjų šalių piliečių integraciją valstybėje narėje, o tai padeda siekti ekonominės ir socialinės sanglaudos, vieno iš pagrindinių Sutartyje nurodytų Bendrijos tikslų.

<...>

6. Šeimai saugoti ir šeimos gyvenimui kurti ar išlaikyti, remiantis bendrais kriterijais, turėtų būti nustatytos materialinės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą.

<...>

8. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pabėgėlių padėčiai, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems ten normaliai gyventi su šeima. Dėl to jiems turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą.

9. Šeimos susijungimas turėtų būti visais atvejais taikomas šeimos branduolio nariams, t. y. sutuoktiniams ir nepilnamečiams vaikams.
10. Valstybės narės turi pačios nuspręsti, ar jos nori leisti šeimos susijungimą tiesiosios aukštutinės giminystės linijos giminėms [tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], nesusituokusiems pilnamečiams [vaikams] <...>.“

5 Direktyvos 2003/86 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

- a) „trečiosios šalies pilietis“ – tai kiekvienas asmuo, kuris nėra Sąjungos pilietis, kaip apibrėžta Sutarties 17 straipsnio 1 dalyje;
- b) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, turintis pabėgėlio statusą, kaip apibrėžta 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijoje dėl pabėgėlių statuso su pakeitimais, padarytais 1967 m. sausio 31 d. Niujorke pasirašytu protokolu;
- c) „globėjas“ – trečiosios šalies pilietis, teisėtai gyvenantis valstybėje narėje ir pateikiantis prašymą [dėl šeimos susijungimo] arba kurio šeimos nariai prašo šeimos susijungimo, kad prisijungtų prie jo;
- d) „šeimos susijungimas“ – valstybėje narėje teisėtai gyvenančio trečiosios šalies piliečio šeimos narių atvykimas ir gyvenimas toje valstybėje narėje, kad būtų išsaugota šeima, nepaisant ar šeimos santykiai atsirado prieš atvykstant tam gyventojui, ar jam atvykus.

<...>

- f) „nelydimas nepilnametis“ – aštuoniolikos metų neturintys trečiosios šalies piliečiai arba asmenys be pilietybės, atvykstantys į valstybių narių teritoriją, nelydimi pagal įstatymą ar paprotį atsakingo pilnamečio, ir iki tol, kol jo nesiima veiksmingai globoti toks asmuo, arba nepilnamečiai, kurie tampa nelydimi jiems atvykus į valstybių narių teritoriją.“

6 Direktyvos 2003/86 3 straipsnyje numatyta:

„1. Ši direktyva taikoma tais atvejais, kai globėjas turi valstybės narės išduotą, vienerius metus arba ilgesnį laiką galiojantį leidimą gyventi ir pagrįstas perspektyvas gauti teisę į nuolatinę gyvenamąją vietą [nuolat gyventi šalyje], jeigu jo šeimos nariai yra bet kurį statusą turintys trečiosios šalies piliečiai [trečiosios šalies piliečiai, nesvarbu, koks jų teisinis statusas].

2. Ši direktyva netaikoma tais atvejais, kai globėjas [yra trečiosios šalies pilietis, kuris]:

- a) prašo pripažinti pabėgėlio statusą, ir dėl jo prašymo dar nėra galutinio sprendimo;
- b) gali gyventi valstybėje narėje dėl to, kad jam teikiama laikina apsauga, arba, kad tuo remdamasis, jis prašo leidimo gyventi [šalyje] ir laukia sprendimo dėl savo statuso;
- c) gali gyventi valstybėje narėje, remiantis papildoma apsaugos forma pagal tarptautinius išipareigojimus, nacionalinės teisės aktus ar valstybių narių praktiką arba kad tuo pretekstu prašo leidimo gyventi ir laukia sprendimo dėl savo statuso.

<...>

5. Ši direktyva neturi poveikio valstybių narių galimybei priimti arba išlaikyti palankesnes nuostatas.“

7 Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės įstatymu ar kitais teisės aktais šiems šeimos nariams gali leisti atvykti [į šalį] ir [joje] gyventi pagal šią direktyvą ir laikantis IV skyriuje nustatytų sąlygų:

- a) globėjo arba jo ar jos sutuoktinio pirmos giminystės eilės pagal tiesiąją aukštutinę liniją giminėms [pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], jei juos išlaiko globėjai ir jei jie neturi deramos šeimos paramos kilmės šalyje

<...>“

8 Direktyvos 2003/86 5 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės nustato, ar siekiant pasinaudoti šeimos susijungimo teise prašymą atvykti [į šalį] bei [joje] gyventi atitinkamos valstybės narės kompetentingoms institucijoms pateikia globėjas, ar šeimos narys arba nariai.

<...>

4. Valstybės narės kompetentingos institucijos prašymą pateikusiam asmeniui kuo greičiau ir visais atvejais ne vėliau kaip praėjus devyniems mėnesiams nuo prašymo pateikimo dienos pateikia rašytinį pranešimą apie [dėl jo priimtą] sprendimą.

Išskirtinėmis aplinkybėmis, susijusiomis su prašymo nagrinėjimo sudėtingumu, pirmoje pastraipoje nurodytas laikotarpis gali būti pratęstas.

Turi būti nurodomi motyvai, dėl kurių prašymas atmetamas. Jei sprendimas nepriimamas pirmoje pastraipoje numatyto laikotarpio pabaigoje, pasekmes nustato atitinkamos valstybės narės nacionalin[ės] teisės aktai.

5. Nagrinėdamos prašymą, valstybės narės deramai atsižvelgia į nepilnamečių vaikų geriausius interesus.“

9 Direktyvos 2003/86 7 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės gali reikalauti, kad asmuo, kuris pateikia prašymą dėl šeimos susijungimo, pateiktų įrodymų, kad globėjas turi būstą, ligos draudimą ir pakankamai lėšų šioje nuostatoje išvardytiems reikalavimams patenkinti.

10 Direktyvos 2003/86 V skyrius „Pabėgėlių šeimų susijungimas“ apima 9–12 straipsnius. Šios direktyvos 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Šis skyrius taikomas valstybių narių pripažintų pabėgėlių šeimų susijungimui.

2. Valstybės narės gali šį skyrių taikyti tik pabėgėliams, kurių šeimos santykiai atsirado iki jų atvykimo.“

11 Direktyvos 2003/86 10 straipsnyje nurodyta:

„1. 4 straipsnis taikomas šeimos narių apibrėžimui, išskyrus tai, kad jo 1 dalies trečia pastraipa netaikoma pabėgėlių vaikams.

2. Valstybės narės gali leisti šeimos susijungimą su kitais 4 straipsnyje nenurodytais šeimos nariais, jei jie yra pabėgėlio išlaikomi.

3. Jei pabėgėlis yra nelydimas nepilnametis, valstybės narės:

- a) leidžia šeimos susijungimo tikslu atvykti [į šalį] ir [joje] gyventi jo pirmojo giminystės laipsnio tiesiąja aukštutine linija giminėms [pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], netaikydamos 4 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytų sąlygų;
- b) gali leisti šeimos susijungimo tikslu atvykti [į šalį] ir [joje] gyventi jo ar jos teisėtam globėjui ar bet kuriam kitam šeimos nariui, jei tas pabėgėlis neturi giminių tiesiąja aukštutine giminystės linija [tiesiosios aukštutinės linijos giminaičių] arba tokių gimin[aič]ių negalima surasti.“

12 Direktyvos 2003/86 11 straipsnyje numatyta:

„1. 5 straipsnis taikomas prašymo pateikimui ir nagrinėjimui, atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalį.

2. Jei pabėgėlis negali pateikti oficialių dokumentinių šeimos santykių įrodymų, valstybės narės atsižvelgia į kitus tokių santykių buvimo įrodymus, vertintinus pagal nacionalinę teisę. Prašymą atmetantis sprendimas negali būti grindžiamas tik tuo, kad trūksta dokumentinių įrodymų.“

13 Direktyvos 2003/86 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nukrypstant nuo 7 straipsnio, valstybės narės nereikalauja, kad pabėgėlis ir (arba) jo šeimos narys (-iai) pateiktų kartu su prašymais dėl tų šeimos narių, kurie yra nurodyti 4 straipsnio 1 dalyje, įrodymų, kad pabėgėlis atitinka 7 straipsnyje išdėstytus reikalavimus.

Nepažeisdamos tarptautinių įsipareigojimų, tai atvejais, kai šeimos susijungimas yra galimas trečiojoje šalyje, su kuria globėją ir (arba) jo šeimos narius sieja ypatingi ryšiai, valstybės narės gali reikalauti, kad būtų pateikti pirmoje pastraipoje nurodyti įrodymai.

Valstybės narės gali reikalauti, kad pabėgėlis atitiktų 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas, jei prašymas dėl šeimos susijungimo nepateikiamas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo.“

Direktyva 2011/95/ES

14 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9) 18, 19 ir 21 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„18) Įgyvendindamos šią direktyvą valstybės narės pirmiausia turėtų atsižvelgti į geriausias vaiko interesus pagal 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją. Vertindamos geriausias vaiko interesus valstybės narės visų pirma turėtų tinkamai atsižvelgti į šeimos vienovės principą, nepilnamečio gerovę ir socialinę raidą, saugumo ir apsaugos aspektus ir į nepilnamečio nuomonę pagal jo amžių ir brandą.

19) Būtina išplėsti šeimos narių sąvoką, atsižvelgiant į tam tikras skirtingas priklausomumo aplinkybes ir ypatingą dėmesį skiriant geriausiems vaiko interesams.

<...>

21) Pabėgėlių statuso pripažinimas yra deklaratyvus aktas.“

15 Direktyvos 2011/95 2 straipsnyje numatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

- d) „pabėgėlis“ – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės [tam tikrai socialinei grupei] baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga, arba asmuo be pilietybės, kuris dėl minėtų priežasčių būdamas už šalies, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, ribų negali ar dėl tokios baimės nepageidauja į ją grįžti ir kuriam netaikomas 12 straipsnis;
- e) „pabėgėlio statusas“ – valstybės narės pripažinimas, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės yra pabėgėlis;

<...>“

16 Direktyvos 2011/95 13 straipsnyje „Pabėgėlio statuso suteikimas“ nustatyta, kad „[v]alstybės narės suteikia pabėgėlio statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas prie pabėgėlių pagal II ir III skyrius“. Šiuose skyriuose reglamentuojami atitinkamai tarptautinės apsaugos prašymų vertinimas ir reikalavimai, taikomi priskiriant prie pabėgėlių.

Direktyva 2013/32/ES

17 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60) 33 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Taikydamos šią direktyvą pagal [Pagrindinių teisių chartiją] ir 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją valstybės narės visų pirma turėtų atsižvelgti į vaiko interesus. Įvertindamos vaiko interesus valstybės narės turėtų visų pirma tinkamai atsižvelgti į nepilnamečio gerovę ir socialinį vystymąsi, taip pat jo aplinką.“

18 Direktyvos 2013/32 31 straipsnio „Nagrinėjimo procedūra“ 7 dalyje numatyta:

„Valstybės narės gali suteikti pirmenybę tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimui pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas visų pirma:

- a) kai tikėtina, kad prašymas yra visiškai pagrįstas;
- b) kai prašytojas yra pažeidžiamas, kaip apibrėžta [2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96)] 22 straipsnyje, arba jam reikia specialių procedūrinių garantijų, visų pirma nelydimų nepilnamečių atveju.“

Nyderlandų teisė

19 Pagal *Vreemdelingenwet 2000* (2000 m. Užsieniečių įstatymas) 29 straipsnio 2 dalies pradžią ir c punktą užsienio šalies piliečio, kuris yra nelydimas nepilnametis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžią ir f punktą, tėvui ir motinai gali būti suteiktas leidimas laikinai gyventi šalyje, suteikiant prieglobstį pagal šio įstatymo 28 straipsnį, jei atitinkamo užsienio

šalies piliečio atvykimo momentu jie buvo jo šeimos branduolio nariai ir į Nyderlandus atvyko tuo pačiu momentu kaip tas užsienio pilietis arba per tris mėnesius po to, kai jam buvo suteiktas tame 28 straipsnyje numatytas leidimas laikinai gyventi šalyje.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 20 A ir S dukra į Nyderlandus atvyko nelydima, nors tuo metu dar buvo nepilnametė. 2014 m. vasario 26 d. ji pateikė prašymą suteikti prieglobstį. 2014 m. birželio 2 d. ji tapo pilnamete.
- 21 2014 m. spalio 21 d. sprendimu valstybės sekretorius jai išdavė leidimą gyventi šalyje dėl prieglobsčio, galiojantį penkerius metus nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos.
- 22 2014 m. gruodžio 23 d. organizacija *VluchtelingenWerk Midden-Nederland* A ir S dukters vardu pateikė prašymą šeimos susijungimo tikslu išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje jos tėvams, taip pat trims nepilnamečiams broliams.
- 23 2015 m. gegužės 27 d. sprendimu valstybės sekretorius atmetė šį prašymą tuo pagrindu, kad jo pateikimo dieną A ir S dukra buvo pilnametė. Dėl šio sprendimo pateiktas skundas atmestas 2015 m. rugpjūčio 13 d. sprendimu kaip nepagrįstas.
- 24 2015 m. rugsėjo 3 d. A ir S šį sprendimą atmesti apskundė *Rechtbank Den Haag* (Hagos apylinkės teismas, Nyderlandai).
- 25 Savo skunde A ir S teigia, kad iš Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžios ir jo f punkto matyti, kad siekiant nustatyti, ar asmuo gali būti laikomas „nelydimu nepilnamečiu“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, lemiamą yra suinteresuotojo asmens atvykimo į atitinkamą valstybę narę diena. Atvirkščiai, valstybės sekretorius mano, kad šiuo klausimu lemiamą reikšmę turi būtent prašymo susijungti su šeima pateikimo diena.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai) dviejuose 2015 m. lapkričio 23 d. sprendimuose konstatavo, kad į tai, jog užsienio šalies pilietis tapo pilnametis po atvykimo į Nyderlandus, galima atsižvelgti siekiant nustatyti, ar jis patenka į Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžios ir f punkto taikymo sritį.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu mano, kad, kaip matyti iš Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžios ir jo f punkto, iš esmės nelydimo nepilnamečio statusas turi būti vertinamas atsižvelgiant į momentą, kai atitinkamas asmuo atvyko į valstybės narės teritoriją. Tiesa, šioje nuostatoje numatytos dvi šio principo išimtys, t. y. dėl nepilnamečio, kuris yra iš pradžių buvo lydimas, bet vėliau paliktas vienas, ir dėl nelydimo nepilnamečio, kuriuo vėliau rūpinasi už jį atsakingas pilnametis. Vis dėlto šios bylos aplinkybės neatitinka nė vienos iš šių išimčių ir iš šios nuostatos teksto nematyti, kad ji leistų kitas šio principo išimtis.
- 28 Šiomis aplinkybėmis *rechtbank Den Haag* (Hagos apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar pabėgėlių šeimos susijungimo atveju „nelydimu nepilnamečiu“ pagal Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžią ir f punktą taip pat galima laikyti 18 metų neturintį trečiosios šalies pilietį arba asmenį be pilietybės, kuris atvyksta į valstybės narės teritoriją nelydimas pagal įstatymą ar paprotį atsakingo pilnamečio ir

– prašo prieglobsčio,

– per prieglobsčio procedūrą valstybės narės teritorijoje jam sukanka 18 metų,

- jam suteikiamas prieglobstis atgaline data nuo prašymo pateikimo dienos ir
- paskui prašo leisti susijungti šeimai?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 29 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžia ir jo f punktas, turi būti aiškinami taip, kad „nepilnamečiu“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, turi būti laikomas trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris neturėjo 18 metų atvykimo į valstybės narės teritoriją ir prieglobsčio prašymo toje valstybėje pateikimo momentu, bet kuris vykstant prieglobsčio procedūrai sulaukia pilnametystės ir vėliau atgaline data jam suteikiamas prieglobstis nuo jo prieglobsčio prašymo pateikimo dienos.
- 30 A ir S mano, kad į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai, o Nyderlandų ir Lenkijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija laikosi priešingos nuomonės. Nyderlandų vyriausybė konkrečiai tvirtina, kad būtent valstybės narės turi nustatyti, kuris momentas yra reikšmingas nustatant, ar pabėgėlis laikytinas nelydimu nepilnamečiu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/86 2 straipsnio f punktą. Tačiau Lenkijos vyriausybė ir Komisija mano, kad šis momentas gali būti nustatytas remiantis šia direktyva. Komisijos teigimu, šis momentas yra tada, kai pateikiamas prašymas dėl šeimos susijungimo, o Lenkijos vyriausybė mano, kad tada, kai priimamas sprendimas dėl to prašymo.
- 31 Primintina, kad Direktyvos 2003/86 tikslas, kaip nurodyta jos 1 straipsnyje, yra nustatyti valstybių narių teritorijoje teisėtai gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams naudojimosi šeimos susijungimo teise sąlygas.
- 32 Šiuo klausimu direktyvoje, kaip matyti iš jos 8 konstatuojamosios dalies, numatytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą, nes jų padėčiai reikia skirti ypatingą dėmesį, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems joje normaliai gyventi su šeima.
- 33 Viena iš šių palankesnių sąlygų – šeimos susijungimas su pabėgėlio pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiais.
- 34 Iš tiesų, nors pagal Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 2 dalies a punktą tokio susijungimo galimybė iš esmės palikta kiekvienos valstybės narės diskrecijai ir visų pirma jai taikoma sąlyga, kad pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičius išlaikytų globėjas ir kad jie neturi deramos šeimos paramos kilmės šalyje, šios direktyvos 10 straipsnio 3 dalies a punkte, nukrypstant nuo šio principo, numatyta nelydimų nepilnamečių pabėgėlių teisė taip susijungti, ir jai netaikoma nei valstybių narių diskrecija, nei 4 straipsnio 2 dalies a punkte nustatytos sąlygos.
- 35 Sąvoka „nelydimas nepilnametis“, kuri Direktyvoje 2003/86 vartojama tik 10 straipsnio 3 dalies a punkte, apibrėžta šios direktyvos 2 straipsnio pradžioje ir jo f punkte.
- 36 Pastarojoje Direktyvos 2003/86 nuostatoje „nelydimas nepilnametis“ apibrėžiamas kaip „18 metų neturintis trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris atvyksta į valstybės narės teritoriją nelydimas pagal įstatymą ar paprotį atsakingo pilnamečio, ir iki tol, kol jo nesiima veiksmingai globoti toks asmuo, arba nepilnamečiai, kurie tampa nelydimi jiems atvykus į valstybių narių teritoriją“.
- 37 Taigi šioje nuostatoje numatytos dvi sąlygos, t. y. kad suinteresuotasis asmuo būtų „nepilnametis“ ir „nelydimas“.
- 38 Nors antrosios sąlygos atveju svarbus suinteresuotojo asmens atvykimo į atitinkamos valstybės narės teritoriją momentas, iš tos pačios nuostatos vis dėlto išplaukia, kad į vėlesnes aplinkybes taip pat reikia atsižvelgti, ir tai taikytina abiem atvejais. Taigi atvykimo momentu nelydimas nepilnametis, kurį vėliau

ima globoti už jį pagal įstatymą ar paprotį atsakingas pilnametis, neatitinka antrosios sąlygos, o iš pradžių lydimas nepilnametis, kuris vėliau yra paliekamas vienas, laikytinas nelydimu, todėl tą sąlygą atitinka.

- 39 Kalbant apie pirmą iš šio sprendimo 37 punkte nurodytų dviejų sąlygų, vienintelę ginčijamą pagrindinėje byloje, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžioje ir jo f punkte tik nurodyta, kad suinteresuotasis asmuo turi būti „aštuoniolikos metų neturint[is]“ asmuo, bet nepatikslinkta, kokiu momentu ši sąlyga turi būti įvykdyta.
- 40 Vis dėlto ši aplinkybė visiškai nereiškia, kad kiekviena valstybė narė turi nuspręsti, į kurią reikia momentą atsižvelgti, vertinant, ar tenkinama ši sąlyga.
- 41 Iš tiesų reikia priminti, kad, atsižvelgiant į vienodo Sąjungos teisės taikymo ir lygybės principų reikalavimus, kai šios teisės nuostatoje aiškiai nedaroma nuorodos į valstybių narių teisę norint nustatyti šios nuostatos prasmę ir apimtį, jos reikšmė visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant, be kita ko, į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą (2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Ouhrami*, C-225/16, EU:C:2017:590, 38 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 42 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad nei Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžioje ir jo f punkte, nei 10 straipsnio 3 dalies a punkte nedaroma nuorodos į nacionalinę teisę ar į valstybės nares, kitaip nei kitose šios direktyvos nuostatose, pavyzdžiui, 5 straipsnio 1 dalyje ir 11 straipsnio 2 dalyje, o tai leidžia teigti, kad, jei Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų norėjęs suteikti kiekvienai valstybei narei diskreciją nustatyti momentą, iki kurio suinteresuotasis asmuo, turi būti nepilnametis tam, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą su savo tėvais, jis būtų tokią nuorodą ir padaręs.
- 43 Be to, Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkte įtvirtinta konkreti valstybių narių pareiga imtis veiksmų, kurią atitinka aiškiai apibrėžta teisė. Šioje nuostatoje nustatytu atveju jos įpareigojamos leisti šeimos susijungimą su globėjo pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiais ir neturi jokios diskrecijos.
- 44 Galiausiai Direktyva 2003/86 siekiama ne tik bendro tikslo – palengvinti šeimos susijungimą ir suteikti apsaugą trečiųjų šalių piliečiams, visų pirma nepilnamečiams (šiuo klausimu žr. 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *O ir kt.* (C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 69 punktą), bet ir, kaip konkrečiai matyti iš jos 10 straipsnio 3 dalies a punkto, užtikrinti didesnę apsaugą pabėgėliams, turintiems nelydimų nepilnamečių statusą.
- 45 Šiomis aplinkybėmis, nors Direktyvoje 2003/86 aiškiai nenustatyta, iki kurio momento pabėgėlis turi būti nepilnametis tam, kad galėtų pasinaudoti jos 10 straipsnio 3 dalies a punkte nurodyta teise į šeimos susijungimą, iš šios nuostatos tikslo ir to, kad ji nepalieka jokios diskrecijos valstybėms narėms, taip pat atsižvelgiant į tai, kad šiuo klausimu nėra jokios nuorodos į nacionalinę teisę, matyti, kad dėl šio momento nustatymo negalima palikti spręsti kiekvienai valstybei narei.
- 46 Taip pat svarbu pridurti, kad šiuo klausimu pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija nėra panaši į tą, kurią nurodė Nyderlandų vyriausybė ir dėl kurios priimtas 2014 m. liepos 17 d. Sprendimas *Noorzia* (C-338/13, EU:C:2014:2092); jame buvo nagrinėjama Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 5 dalis, numatanti, kad, „siekiant užtikrinti geresnę integraciją ir užkirsti kelią priverstinėms santuokoms, valstybės narės gali reikalauti, kad globėjas ir jo / jos sutuoktinis būtų tam tikro minimalaus amžiaus, daugiausiai iki 21 metų, iki tol, kol sutuoktinis galės prie jo ar jos prisijungti“.
- 47 Iš tiesų, skirtingai nei Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkte, jos 4 straipsnio 5 dalis yra papildomo pobūdžio ir, beje, joje valstybėms narėms aiškiai suteikiama laisvė savo nuožiūra prireikus nustatyti minimalų globėjo ir jo / jos sutuoktinio amžių siekiant teisėto tikslo užtikrinti geresnę integraciją ir užkirsti kelią priverstinėms santuokoms. Todėl skirtumai, atsiradę dėl valstybėms narėms

suteiktos diskrecijos nustatyti datą, į kurią jų institucijos turi atsižvelgti siekdamas nustatyti, ar įvykdyta sąlyga dėl amžiaus, yra visiškai suderinami su Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 5 dalies pobūdžiu ir tikslu, priešingai, nei yra jos 10 straipsnio 3 dalies a punkto atveju.

- 48 Siekiant atsakyti konkrečiai į klausimą, kuriuo momentu galiausiai turi būti vertinamas pabėgėlio amžius, kad būtų galima jį laikyti nepilnamečiu ir dėl to jis galėtų pasinaudoti Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkte nurodyta teise į šeimos susijungimą, reikia atsižvelgti į šios direktyvos tekstą, struktūrą ir tikslą, taip pat į reglamentavimo, kurio dalis ji yra, kontekstą ir į bendruosius Sąjungos teisės principus.
- 49 Šiuo aspektu iš šio sprendimo 38 ir 39 punktų matyti, kad vien iš Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžios ir f punkto ar iš šios direktyvos 10 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotės negalima pateikti atsakymo į šį klausimą.
- 50 Kalbant apie bendrą Direktyvos 2003/86 struktūrą, pažymėtina, kad, remiantis jos 3 straipsnio 2 dalies a punktu, ši direktyva netaikoma, jei globėjas yra trečiosios šalies pilietis, kuris prašo suteikti pabėgėlio statusą, tačiau dėl kurio prašymo dar nepriimtas galutinis sprendimas. Savo ruožtu šios direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jos V skyrius, į kurį patenka 10 straipsnio 3 dalies a punktas, taikomas valstybių narių pripažintų pabėgėlių šeimų susijungimui.
- 51 Nors prieglobsčio prašytojo galimybei pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo pagal Direktyvą 2003/86 taip pat taikoma sąlyga, kad dėl jo prašymo suteikti prieglobstį jau būtų priimtas galutinis jam palankus sprendimas, svarbu pažymėti, kad ši sąlyga paaškindina tuo, kad prieš priimant tokį sprendimą neįmanoma tiksliai žinoti, ar prašymą pateikęs asmuo tenkina pabėgėlio statuso suteikimo sąlygas, o tai savo ruožtu lemia, ar bus suteikta teisė į susijungimą.
- 52 Šiuo klausimu primintina, kad pabėgėlio statusas asmeniui suteikiamas, jeigu jis atitinka Sąjungos teisėje įtvirtintus būtiniausius standartus. Pagal Direktyvos 2011/95 13 straipsnį valstybės narės suteikia šį statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas prie pabėgėlių pagal šios direktyvos II ir III skyrius, ir diskrecijos šiuo klausimu neturi (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 24 d. Sprendimo *H. T., C-373/13*, EU:C:2015:413, 63 punktą).
- 53 Direktyvos 2011/95 21 konstatuojamojoje dalyje, beje, įtvirtinta, kad pabėgėlio statuso pripažinimas yra deklaratyvus aktas.
- 54 Taigi, kai pateikia tarptautinės apsaugos prašymą pagal Direktyvos 2011/95 II skyrių, kiekvienas trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris atitinka šios direktyvos III skyriuje numatytas materialines sąlygas, turi subjektinę teisę reikalauti, kad jam būtų pripažintas pabėgėlio statusas net prieš priimant oficialų sprendimą šiuo klausimu.
- 55 Šiomis aplinkybėmis, jeigu teisė į šeimos susijungimą pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punktą būtų siejama su momentu, kai kompetentinga nacionalinė institucija oficialiai priima sprendimą, kuriuo asmeniui pripažįstamas pabėgėlio statusas, ir dėl to priklausytų nuo to, kaip operatyviai ši institucija išnagrinėja tarptautinės apsaugos prašymą, tai paveiktų šios nuostatos veiksmingumą ir prieštarautų ne tik šios direktyvos tikslui sudaryti palankesnes sąlygas šeimos susijungimui ir tuo tikslu užtikrinti ypatingą apsaugą pabėgėliams, visų pirma nelydimiems nepilnamečiams, bet taip pat vienodo požiūrio ir teisinio saugumo principams.
- 56 Iš tiesų toks aiškinimas reikštų, kad du nelydimi nepilnamečiai pabėgėliai, kurie tuo pačiu momentu pateikia tarptautinės apsaugos prašymą, galėtų, kiek tai susiję su teise į šeimos susijungimą, būti vertinami skirtingai atsižvelgiant į jų prašymų nagrinėjimo trukmę, kuriai jie iš esmės negali daryti jokios įtakos ir kuri ne tik dėl to, kad nagrinėjamos situacijos sudėtingos, gali priklausyti ir nuo kompetentingų valdžios institucijų darbo krūvio, ir nuo valstybių narių politinių sprendimų, susijusių su šių institucijų darbuotojų skaičiumi ir atvejais, kurie turi būti nagrinėjami prioritetine tvarka.

- 57 Be to, atsižvelgiant į tai, kad prieglobsčio procedūros gali trukti ilgai ir kad didelio tarptautinės apsaugos prašytojų antplūdžio laikotarpiu ES teisės aktuose šiuo klausimu nustatytų terminų dažnai nesilaikoma, dėl teisės į šeimos susijungimą siejimo su šios procedūros baigties momentu didelė pabėgėlių, pateikusių tarptautinės apsaugos prašymą kaip nelydimi nepilnamečiai, dalis galėtų prarasti galimybę pasinaudoti šia teise ir apsauga, kurias jiems siekiama suteikti pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punktą.
- 58 Beje, toks aiškinimas, užuot skatinantis nacionalines valdžios institucijas prioritetine tvarka nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymus, kuriuos pateikė nelydimi nepilnamečiai, siekiant atsižvelgti į jų ypatingą pažeidžiamumą – tokia galimybė dabar aiškiai numatyta Direktyvos 2013/32 31 straipsnio 7 dalies b punkte – gali padaryti priešingą poveikį ir sudaryti kliūčių tiek šioje direktyvoje, tiek direktyvose 2003/86 ir 2011/95 siekiamam tikslui užtikrinti, t. y. kad, kaip numatyta pagal Pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalį, valstybės narės, taikydamos šias direktyvas, visų pirma atsižvelgtų į vaiko interesus.
- 59 Be to, dėl tokio aiškinimo tarptautinės apsaugos prašymą pateikusiam nelydimam nepilnamečiui būtų visiškai neįmanoma numatyti, ar jis galės pasinaudoti teise į šeimos susijungimą su tėvais, o tai gali pakenkti teisiniam saugumui.
- 60 Priešingai, jeigu į tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo datą būtų atsižvelgiama kaip į datą, kuria reikia remtis vertinant pabėgėlio amžių Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkto taikymo tikslais, tai leistų užtikrinti vienodą ir numatomą visų prašymus pateikusių asmenų, kurie chronologiškai yra tokioje pačioje situacijoje, vertinimą ir garantuotų, kad tai, ar prašymas bus patenkintas, iš esmės priklausys nuo aplinkybių, kurios priklauso nuo prašymą pateikusio asmens, o ne nuo administracijos, pavyzdžiui, kiek ji užtruks nagrinėdama tarptautinės apsaugos prašymą ar prašymą dėl šeimos susijungimo (pagal analogiją žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *Noorzia*, C-338/13, EU:C:2014:2092, 17 punktą).
- 61 Žinoma, kadangi, kaip teigia Nyderlandų vyriausybė ir Komisija, su Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkto tikslu būtų nesuderinama, kad savo prašymo pateikimo momentu nelydimo nepilnamečio statusą turintis pabėgėlis, kuris tapo pilnametis vykstant prašymo nagrinėjimo procedūrai, galėtų remtis šia nuostata be jokių apribojimų laiko atžvilgiu tam, kad pasinaudotų šeimos susijungimu, tokio pobūdžio prašymas turi būti pateiktas per pagrįstą laikotarpį. Siekiant nustatyti tokį pagrįstą laikotarpį, Sąjungos teisės aktų leidėjo panašiomis aplinkybėmis pasirinktas sprendimas šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje yra orientacinis, todėl reikia konstatuoti, kad prašymas dėl šeimos susijungimo pagal minėtos direktyvos 10 straipsnio 3 dalies a punktą tokiu atveju iš esmės turi būti pateiktas per tris mėnesius nuo datos, kai atitinkamas „nepilnametis“ buvo pripažintas pabėgėliu.
- 62 Dėl kitų datų, pasiūlytų šioje byloje siekiant įvertinti, ar pabėgėlis gali būti laikomas nepilnamečiu, pažymėtina, kad, pirma, atvykimo į valstybės narės teritoriją data iš principo negali būti laikoma lemiamą dėl glaudžios sąsajos tarp teisės į šeimos susijungimą, nustatytos Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkte, ir pabėgėlio statuso, kurio pripažinimas priklauso nuo to, ar atitinkamas asmuo pateikė tarptautinės apsaugos prašymą.
- 63 Kalbant, antra, apie prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimo datą ir dėl tokio prašymo priimto sprendimo datą, pakanka priminti, jog iš šio sprendimo 55 punkto išplaukia, kad Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 3 dalies a punkte numatyta teisė į šeimos susijungimą negali priklausyti nuo momento, kai kompetentinga nacionalinė institucija oficialiai priima sprendimą dėl globėjo pabėgėlio statuso pripažinimo. Tačiau taip būtų, jei būtų nuspręsta, kad viena iš šių datų yra lemiamą, turint omenyje, kad, kaip buvo nurodyta šio sprendimo 50 ir 51 punktuose, globėjas gali pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo tik po to, kai priimamas sprendimas, kuriuo jam pripažįstamas pabėgėlio statusas.

- 64 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2003/86 2 straipsnio pradžia ir jo f punktas, siejami su šios direktyvos 10 straipsnio 3 dalies a punktu, turi būti aiškinami taip, kad „nepilnamečiu“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, turi būti laikomas trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris atvykimo valstybės narės teritoriją ir prieglobsčio prašymo šioje valstybėje narėje pateikimo momentu neturi 18 metų, bet vykstant prieglobsčio procedūrai sulaukia pilnametystės ir vėliau jam suteikiamas pabėgėlio statusas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 65 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą 2 straipsnio pradžia ir jo f punktas, siejami su šios direktyvos 10 straipsnio 3 dalies a punktu, turi būti aiškinami taip, kad „nepilnamečiu“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, turi būti laikomas trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris atvykimo valstybės narės teritoriją ir prieglobsčio prašymo šioje valstybėje narėje pateikimo momentu neturi 18 metų, bet vykstant prieglobsčio procedūrai sulaukia pilnametystės ir vėliau jam suteikiamas pabėgėlio statusas.

Parašai.